

O'QUVCHILARNI KOMPLEKS RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION TA'LIM USLUBLARINING ROLI

Beknazarova Feruza Sobir qizi

*Navoiy davlat universiteti "Pedagogika nazariyasi
va tarixi" mutaxassisligi magistranti*

Annotatsiya. Ushbu tezisda o'quvchilarni kompleks rivojlantirishda innovatsion ta'lim uslublarning roli tahlil etilgan. Tadqiqotlar natijalari shuni ko'rsatadiki, innovatsion yondashuvlar o'quvchilarning ijodiy fikrlash, kritikal fikrlash va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: innovatsion ta'lim uslublari, kompleks rivojlantirish, ijodiy fikrlash, kritikal fikrlash, ta'lim jarayoni, ijtimoiy ko'nikmalar, amaliy tavsiyalar, ta'lim tizimi.

РОЛЬ ИННОВАЦИОННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ МЕТОДОВ В КОМПЛЕКСНОМ РАЗВИТИИ УЧАЩИХСЯ

Аннотация. В данном тезисе анализируется роль инновационных образовательных методов в комплексном развитии учащихся. Результаты исследования показывают, что инновационные подходы имеют важное значение для развития творческого мышления, критического мышления и социальных навыков учащихся.

Ключевые слова: инновационные образовательные методы, комплексное развитие, творческое мышление, критическое мышление, образовательный процесс, социальные навыки, практические рекомендации, образовательная система.

Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarni kompleks rivojlantirish masalasi har qachongidan ham dolzarb bo'lib qolmoqda. Bugungi kunda ta'lim jarayoni faqatgina bilim berishdan iborat emas, balki o'quvchilarning shaxsiy, ijtimoiy va emotsional rivojlanishini ham ta'minlashga qaratilgan. Innovatsion ta'lim uslublari bu jarayonda muhim rol o'ynaydi, chunki ular o'quvchilarning faol ishtirokini, kritikal fikrlashini va ijodkorligini oshirishga yordam beradi.

Xalqaro miqyosda ta'lim sohasida innovatsion uslublari qo'llanilishi, o'quvchilarning individual ehtiyojlariga mos ravishda ta'lim jarayonini optimallashtirishga imkon yaratadi. Misol uchun, Finlandiya ta'lim tizimi o'quvchilarni o'z qobiliyatlari va qiziqishlariga mos ravishda ta'lim olishlarini ta'minlaydi. Bu yondashuv o'quvchilarni faqat bilim olishda emas, balki ularning shaxsiy rivojlanishida ham muhim ahamiyatga ega.

O'zbekiston ta'lim tizimida ham innovatsion ta'lim uslublariga qiziqish ortib bormoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ta'lim tizimini rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi"da o'quv jarayonini yangilash va innovatsion yondashuvlarni joriy etish masalalari alohida ta'kidlangan. Ushbu strategiya doirasida o'quvchilarning kompleks rivojlanishini ta'minlash uchun zamonaviy pedagogik texnologiyalar va metodlardan foydalanish zarurati mavjud.

Shuningdek, O'zbekistonda ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlar orqali o'quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirish, muammoni hal etish qobiliyatini oshirish va ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirishga yo'naltirilgan ta'lim dasturlari ishlab chiqilmoqda. Bu o'z navbatida, o'quvchilarning jamiyatda muvaffaqiyatli faoliyat yuritishlari uchun zaruriy qobiliyatlarni shakllantirishga yordam beradi.

Innovatsion ta'lim uslublari o'quvchilarning shaxsiy, ijtimoiy va emotsional rivojlanishini ta'minlaydigan yondashuvlar sifatida ta'lim tizimlarida muhim rol o'ynaydi. O'quv jarayonida faol ishtirok etish, kritikal fikrlash qobiliyatini rivojlantirish va ijodkorlikni oshirishga qaratilgan metodlar, o'quvchilarning ta'limdagi muvaffaqiyatini ta'minlaydi. Innovatsion ta'lim uslublarining o'quvchilarni kompleks rivojlantirishdagi roli xorijiy olimlar tomonidan keng o'rganilgan. John Devey o'zining ta'lim falsafasida "o'rganish orqali o'rganish" tamoyilini ilgari suradi. Devey, o'qituvchilarni o'quvchilarga real hayotdagi muammolarni hal qilishda yordam berishga undaydigan yondashuvlarni rivojlantirishga chaqiradi.¹ Ushbu yondashuv, o'quvchilarning analitik fikrlash qobiliyatlarini oshirishda samarali bo'ladi.

Bundan tashqari, Marzano va Pickering o'zlarining "Classroom Instruction That Works" asarida innovatsion ta'lim uslublarining o'quv jarayonidagi samaradorligini oshirishdagi ahamiyatini ta'kidlaydilar.² Ular, o'quvchilarni faol ishtirok etishga undovchi strategiyalarni – hamkorlikda o'rganish va muammoli vazifalar berish kabi metodlarni taklif etadilar. Ushbu yondashuv, o'quvchilarning o'z-o'zini boshqarish va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Hattie o'zining "Visible Learning" asarida ta'lim jarayonida innovatsion metodlarning ta'sirini tahlil etadi.³ U, o'qituvchilarning faoliyatlari, o'quvchilar o'rtasidagi munosabatlar va ta'lim muhitining ahamiyatini ta'kidlaydi. Hattie,

¹ Borko, K. (2004). Professional Development and Teacher Learning: Mapping the Terrain. *Educational Psychologist*, 39(4), 229-237. [Betlar: 229-237]

² Marzano, R. J., & Pickering, D. J. (2007). *Classroom Instruction That Works: Research-Based Strategies for Increasing Student Achievement*. ASCD. [Betlar: 1-200]

³ Hattie, J. (2009). *Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement*. Routledge. [Betlar: 1-676]

innovatsion yondashuvlar orqali o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish va ularning o'zlarini rivojlantirish qobiliyatlarini yaxshilash mumkinligini ko'rsatadi.

O'zbekistonda ham innovatsion ta'lim uslublariga oid tadqiqotlar olib borilmoqda, bu esa o'quvchilarning kompleks rivojlanishiga yo'naltirilgan yondashuvlarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Sh. M. Sadiqov "Innovatsion ta'lim texnologiyalari" asarida innovatsion yondashuvlarni joriy etish orqali o'quvchilarni kompleks rivojlantirishning metodologik asoslarini o'rganadi.⁴ U, innovatsion ta'lim uslublarining o'quvchilarning ijodkorlik va muammoni hal etish qobiliyatlarini oshirishdagi ahamiyatini ta'kidlaydi.

M. M. Xodjaev "O'quvchilarning kasbiy madaniyatini shakllantirishda innovatsion yondashuvlar" mavzusida olib borgan tadqiqotida, o'quvchilarni kompleks rivojlantirishda innovatsion ta'lim metodlaridan foydalanish zarurligini ko'rsatadi.⁵ U, o'quv jarayonida o'quvchilarning o'z fikrlarini ifodalash va jamoaviy ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan yondashuvlarni ishlab chiqadi.

D. T. Shakirova o'zining "Ta'lim tizimidagi inkluziv yondashuvlar" asarida innovatsion uslublarni qo'llash orqali turli ijtimoiy guruhlarni o'quv jarayoniga jalb qilishni tadqiq etadi.⁶ U inkluziv ta'lim yondashuvlari orqali o'quvchilarning individual ehtiyojlariga mos ravishda ta'lim berishni ta'minlash, ularning kompleks rivojlanishiga yordam berishini ko'rsatadi.

Xorijiy va mahalliy olimlarning tadqiqotlari shuni ko'rsatmoqdaki, innovatsion ta'lim uslublari o'quvchilarni kompleks rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Ular o'quvchilarning ijodkorlik, kritikal fikrlash va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Innovatsion yondashuvlarning joriy etilishi, ta'lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilishga imkon yaratadi, bu esa o'quvchilarning muvaffaqiyatli kelajakda faoliyat yuritishlari uchun zaruriy shartdir. Ushbu tadqiqot, innovatsion ta'lim uslublarining o'quvchilarni kompleks rivojlantirishdagi ahamiyatini yanada chuqurroq o'rganish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga yo'naltirilgan.

Shunday qilib, innovatsion ta'lim uslublarining o'quvchilarni kompleks rivojlantirishdagi roli nafaqat ta'lim jarayonini sifat jihatidan yaxshilash, balki o'quvchilarning jamiyatda muvaffaqiyatli faoliyat yuritishlari uchun zaruriy ko'nikmalarni shakllantirishda ham muhimdir. Ta'lim tizimlarida innovatsion

⁴ Sadiqov, Sh. M. (2018). Innovatsion ta'lim texnologiyalari. Ta'lim va innovatsiyalar, 12(3), 45-56. [Betlar: 45-56]

⁵ Xodjaev, M. M. (2020). O'quvchilarning kasbiy madaniyatini shakllantirishda innovatsion yondashuvlar. O'zbekiston ta'lim journal, 14(2), 67-78. [Betlar: 67-78]

⁶ Shakirova, D. T. (2019). Ta'lim tizimidagi inkluziv yondashuvlar. Pedagogika va psixologiya masalalari, 10(1), 33-44. [Betlar: 33-44]

yondashuvlarni joriy etish, o'quvchilarning o'z qobiliyatlarini to'liq namoyon etishlariga va zamonaviy dunyoda muvaffaqiyatli bo'lishlariga yordam beradi.

Kelajakda, o'quvchilarni kompleks rivojlantirishda innovatsion ta'lim uslublarini yanada chuqurroq o'rganish va amaliy tajribalarni qo'llash orqali ta'lim sifatini oshirishga yo'naltirilgan tadqiqotlar olib borilishi zarur. Bu esa o'quvchilarning ta'lim jarayonida faolligini oshirish va ularga sifatli ta'lim berish imkoniyatini kengaytiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Borko, K. (2004). Professional Development and Teacher Learning: Mapping the Terrain. *Educational Psychologist*, 39(4), 229-237. [Betlar: 229-237]
2. Darling-Hammond, L. (2000). Teacher Quality and Student Achievement: A Review of State Policy Evidence. *Education Policy Analysis Archives*, 8(1). [Betlar: 1-12]
3. Hattie, J. (2009). *Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement*. Routledge. [Betlar: 1-676]
4. Marzano, R. J., & Pickering, D. J. (2007). *Classroom Instruction That Works: Research-Based Strategies for Increasing Student Achievement*. ASCD. [Betlar: 1-200]
5. Sadiqov, Sh. M. (2018). Innovatsion ta'lim texnologiyalari. *Ta'lim va innovatsiyalar*, 12(3), 45-56. [Betlar: 45-56]
6. Xodjaev, M. M. (2020). O'quvchilarning kasbiy madaniyatini shakllantirishda innovatsion yondashuvlar. *O'zbekiston ta'lim journal*, 14(2), 67-78. [Betlar: 67-78]
7. Shakirova, D. T. (2019). Ta'lim tizimidagi inkluziv yondashuvlar. *Pedagogika va psixologiya masalalari*, 10(1), 33-44. [Betlar: 33-44]